

DE (C)OR & KLIMAAT- TRANSITIE

NIKO MANSHANDEN, BELEIDSADVISEUR MEDEZEGGENSCHAP EN FUWA

INHOUDSOPGAVE PRESENTATIE

1. Voorstellen
2. Studiedag OR & klimaat
3. Het klimaatvraagstuk
4. Doelen klimaatbeleid
5. Domeinen klimaatakkoord
6. Maatregelen klimaatakkoord
7. Klimaatadaptatie en commentaar
8. Rol OR en klimaatbeleid
9. De 3-M's
10. Bevoegdheden OR en klimaat
11. Tips voor de (C)OR
12. Klimaatzorgsysteem?
13. Breed terrein
14. Advies aan MNO

1. VOORSTELLEN

- Begonnen als onderhoudstimmerman.
- Na avondschole, HBO en Universiteit nieuwe start: OR-trainer/adviseur. Nu 35 jaar in de medezeggenschap.
- Beleidsadviseur MZ en fuwa.
- In 2013 bedenker en oprichter SOMz.
- In BC en CBM/SER, werkgroepen.
- Artikelen, boeken, interviews, congressen, workshops, themadagen, opleiden, wetgeving beïnvloeden, nieuwe wetsvoorstellen, beleid, etc.
- Gespecialiseerd in thema's als reorganisaties, robotisering en digitalisering, avw, arbo, arbeidsinhoud ("het betere werk", rapport WRR). Tel 06 – 26 066 406

2. STUDIEDAG OR & KLIMAAT

- Georganiseerd in opdracht vice-voorzitter FNV, samen met beleidsadviseur energietransitie.
- Googlen: OR-wereld nauwelijks bekend met thema klimaat.
- Geen workshops, artikelen, checklisten over OR & klimaat. Paar algemene boeken. Veel kranten/internet berichten maar niet voor de medezeggenschap.
- Start met lezen (o.a. klimaatakkoord) en nadenken.
- Programma ontwerpen voor studiedag FNV, alle onderdelen zelf “uitvinden” en tools maken c.q. vertalen naar OR. Waar heeft de OR wat aan?
- Er zit veel (politieke) spanning op het onderwerp en belang bedrijven versus burger (wie betaalt, wie verdient?).
- Veel animo, veel discussies, sommige OR-en zijn al bezig.

3. HET KLIMAATVRAAGSTUK

De aarde

Het klimaat is voor de natuur op zich **geen** probleem.

De aarde herstelt zich wel weer maar dan zonder (?) de mens (nieuwe ijstijd? vergiftiging? mens en dier sterft uit, straks – mio jaren verder - een nieuwe, schone planeet, etc.).

De wereld: wat is **wel** het probleem?

Dat wij een leefbare planeet willen houden voor de gehele bevolking (2017: 7.5 miljard, 2037: 9?, 2055: 10?) met voedsel en welvaart voor iedereen.

Dat onze economie en leven vervuiling en afbraak van ecosystemen veroorzaakt. Er is veel schadelijke productie en consumptie.

4. DOELEN KLIMAATBELEID

In NL: reductie broeikasgas-emissie van 49% in 2030 tov. uitstoot 1990 (liefst 55%). Europees: reductie van 55% in 2030. In 2050: beperken CO2 uitstoot naar 98%.

Naar duurzame bronnen als aardwarmte (geothermie), zonne- en windenergie (zwaaipalen), meer elektriciteit, groene stroom, waterstof, biomassa, biogas, biobrandstof, circulaire economie (hergebruik), minder over de wereld verslepen (andere logistiek, minder transport), etc. *Realistisch? Veel tegen-geluiden en tegen-berekeningen.*

Let op, in een samenleving zijn altijd twee (machts-) systemen: 1) De staatsmacht met kiessysteem en 2) De economie.

5. DOMEINEN KLIMAATAKKOORD

1. Terugdringen CO₂, etc. uitstoot.
2. Van fossiele- naar duurzame energie.
3. Aanpakken afvalstromen.
4. Machinepark en mobiliteit (wagenpark, logistiek –mensen en producten/diensten).
5. Sluiten vervuilende productiewijze, verlies arbeidsplaatsen.
6. Veranderingen in het concern, monitoren, rapporteren en evalueren. Informatiesystemen.
7. Anders werken, functies/taken wijzigen, functies, opleidingen, werkoverleg, nieuwe banen, etc.
8. Het klimaat waarin gewerkt wordt. Bescherming werknemers.

6. MAATREGELEN KLIMAATAKKOORD

Wat betekent dit aan maatregelen?

- Totale elektrificatie: naar windstroom en zonnestroom. En verder inkopen stroom (uit Oost-Europa)? Kerncentrales?
- Van-het-gas-af (waarom, is dat wel zinvol? zegt hoogleraar David Smeulders (TUE): “Aardgas is onderdeel klimaatoplossing”).
- Isolatie van woningen en panden.
- Zuinige producten en auto’s.
- Gebruik restwarmte (bv. datacentra, riowarmte, etc.).
- Herbebossing en ontbossing tegengaan.
- Minder kilometers maken (mens/producten).
- Vlieg (-tuig) industrie en zeevaart worden ontzien?
- Etc.

7. KLIMAATADAPTATIE EN COMMENTAAR

Geloof niet in klimaatontkenners en ga voor klimaatadaptatie (aanpassen). Het economisch systeem aanpassen aan het klimaat.

“Klimaatadaptatie is het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan het actuele of verwachte klimaat en de effecten daarvan, om de schade die gepaard kan gaan met klimaatverandering te beperken en de kansen die de klimaatverandering biedt te benutten.”

<https://www.publicspaceinfo.nl/onderwerpen/2014/06/30/klimaatadaptatie/samenlevat/> Bron: '[Bouwstenen voor een integrale visie op klimaatadaptatie](#)'.

- Omwenteling: democratisch? Van onderop? Betrekken burgers en wn?
- Mantra economische groei? Minder schade en toch meer groei?
- Alles elektrisch? Waar halen we al die stroom vandaan? Kerncentrales?
- Wind- en zonne-energie leveren minder op dan gezegd (nu zo'n 7%).
- Sterkste schouders dragen de zwaarste lasten? Of betaalt de burger?
- Veel maatregelen moeten nog worden uitontwikkeld (bv. waterstof).

Klimaatakkoord van Parijs

reductie broeikasgas en opwarming aarde terugbrengen

Klimaatwetgeving EU

reductie broeikasgas-emissie van 55% in 2030

Klimaatakkoord NL

reductie van 49% in 2030 tov uitstoot 1990 (liefst 55%)

Klimaatdoel bedrijf/concern

8. ROL OR EN KLIMAATBELEID

- Het onderwerp klimaat staat niet in de WOR.
- Wel in de Arbowet maar dan als thema voor bescherming wn, werken in hitte, kou, regen, wind, etc. (8^e domein)
- Dubbele doelstelling OR (art.2): OR is voor een goede, duurzame onderneming waar het goed werken is. En belangen behartigen werknemers.
- OR: wel een taak voor toekomst onderneming of instelling. Thema klimaatbeleid dus wel op bordje OR, indirect.
- Bedrijf/instelling moet voldoen aan landelijke wet- en regelgeving dus ook klimaatwet van mei 2019. En aan het klimaatakkoord van juni 2019.

9. DE 3-M'S

Wat is nu eigenlijk medezeggenschap? Hoe is dit bedoeld?

1. Meedenken
2. Meepraten
3. Meebeslissen

Zo is de Wet op de Ondernemingsraden ook opgebouwd. Gereedschap rond klimaattransitie?

TOOLS?

10. BEVOEGDHEDEN OR EN KLIMAAT

- Het informatierecht bestaat (art. 31, WOR) uit vijf onderdelen en is een hoofdstuk op zich.
- OR zelf aan de slag: art. 23 (initiatiefrecht, voorstellen doen klimaatmaatregelen) en art. 28 (zorgtaken: in hitte werken?).
- Meebeslissen: artikel 25 (adviesrecht) bijv. investeringen en 27 (instemmingsrecht), bijv. rond opleiding, omscholing, werktijden, taken en functies, etc.).
- Faciliteiten OR: art. 14, 15, 16, 17, 18, etc., bijv. klimaat deskundigen inhuren, crs OR, literatuur, commissie VGWM vervangen door commissie VGWK, etc. Faciliteiten staan bij de algemene bevoegdheden (zie art. 14 t/m 22 WOR).
- AGVZ: art. 24, WOR. En art. 23, overleggen. Visie OR?

11. TIPS VOOR DE (C)OR

- Zet het op de agenda van de (C)OR-vergadering. En cursus.
- Richt een klimaatcommissie van de (C)OR op. Vraag mensen daarin (OR-leden en niet-OR-leden) die zich willen specialiseren. Volg opleidingen. Maak een OR-beleidsplan.
- Zet klimaat op de agenda van de Overlegvergadering.
- Help mee aan het opbouwen van een klimaatzorgsysteem (stel de onderdelen vast, bijvoorbeeld een klimaat RI&E).
- Laat het concern een klimaat-nul-meting maken.
- Stel onderwerpen vast die aangepakt dienen te worden.
- Het concern maakt een meerjarig klimaatbeleidsplan.
- OR-klimaat-beleidsnotitie. Monitoring, evaluatie en bijstelling.
- Betrek achterban.

12. KLIMAATZORGSTEEEM

Nieuwe begrippen

Naar analogie van een arbozorgsysteem of milieuzorgsysteem.

- Een klimaatvisie, klimaatbeleidsplan, klimaat RI&E.
- Klimaatmeerjarenbeleidsplan (klimaat MJB).
- Klimaatjaarplan en klimaatjaarverslag. Klimaatinspecties of klimaataudits.
- Klimaat kennis, specialismen, intern en extern.
- Klimaatbegroting. Klimaatcommissie COR (VGWK). Klimaatprojectgroep bedrijf, klimaat transitie manager, klimaat coördinator, climate officer, klimaattaken.
- Nieuwe functie(s)/werkgelegenheid in verband met klimaattransitie.
- Tussenrapportages, rol inkoop en werkoverleg.
- Opleiding, scholing, voorlichting.
- Nul meting klimaat.
- Ideeën werknemers verzamelen.

13. BREED TERREIN

- Eerst ging het over energie-transitie en over werkgelegenheid (zie SER-advies, inzet vakbonden –Kolenfonds, oude rol OR).
- Nu over klimaat-transitie.
- Daaronder veel onderwerpen, veel door elkaar.
- Verduurzaming, duurzaam ondernemen (PPP), duurzame energie. Isolatie (woon- en bedrijfspanden: energielabel C – minimaal-), van het gas af, CO2-prestatie-ladder, MVO en IMVO, biologische- en plantaardige producten, aanpakken afvalstromen en circulaire economie, cradle to cradle (C2C) = upcycling ipv recycling/downcycling), vervoer, logistiek proces, vele certificeringen, etc.
- *Pas op dat je daar niet in verstrikt raakt. Wat wel/niet, waar begin je en hoe pak je het goed aan?*

14. ADVIES AAN MNO

- “Vol gas” op het thema klimaattransitie.
- Is nieuw thema komende tien jaar. Omarm het thema klimaattransitie, voorkom klimaatontkenning (sceptici) en louter klimaatmitigatie (verzachting/vermindering).
- Denk na over haalbaarheid maatregelen uit het klimaatakkoord en het economisch systeem.
- Voorbeelden verzamelen.
- Onderling uitwisselen, leren van elkaar.
- Publiceren, boeken, onderzoek (promotie?), seminars. Optreden in workshops en landelijke OR-dagen.
- Rol spelen bij ministeries en de SER. Contact met NGO's, politieke partijen, vakbonden, werknemers en burgers.
- Neem een voorhoede rol, *“MNO for defence climate”*.